

069.02

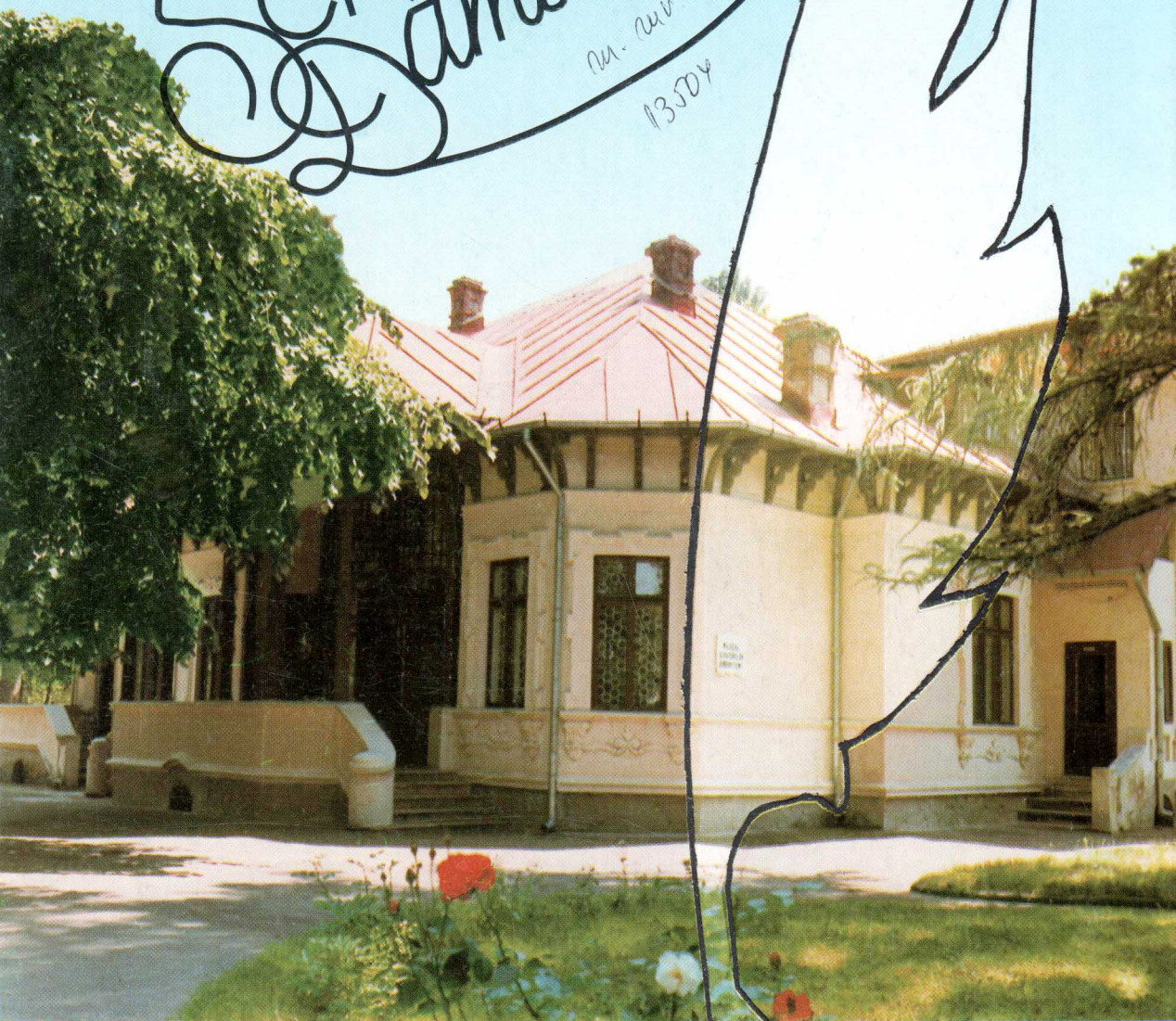
M 99

Muzeul  
SCRITORILOR  
Dâmboviteni

m. inv.

13504

R





**BALTHAZAR WALTHER**

**EPIGRAMA ASUPRA  
ICOANEI DOMNULUI  
MIHAI SCRISĂ ȘI ÎNCHINATĂ DE AUTOR  
LA TÂRGOVIȘTE**

Un chip de prinț, dentăiu, cu mândra lui vârtute  
În pieptu-i de stejar; fac voditură voao, uite,  
În stare nici pensula zugravului Apellis nu-i,  
Nici Apollo să prinză în zaoa stihului.  
El fruntea își împinge spre barbarul tarâm,  
E zidul fără frică al gintei creștine de la Râm,  
Răzbunătoriu, o, uriaș de inimi, dar cu oștire mică,  
Cu mânul tare, prin moarte tot dăspică.  
O, vârhure, noi te rugăm sub răzbitoriu-ți nume  
Ne apără, viteze, de arme, cruzimi, înșelăciune,  
O, doamne peasnă de beseareci, la tine-n strălucire  
Și ție-ți place țanta ce vrea cu mântuire.



**Versurile lui Udriște Năsturel  
de pe piatra de mormânt a lui Matelaș  
Postelnicul (Biserica Domnească, Târgoviște)**

(1597)



**Biserica Târgului - ctitoria lui Udriște Năsturel**

„Casa mea e un roman de toată frumusețea”, mărturisea Ion Al. Brătescu Voinești. Într-adevăr, casa din Târgoviște, devenită între timp „MUZEUL SCRITORILOR DÂMBOVITENI”, devorând deci, biografii și scripă fulgurant de viață, pare să transforme afirmația entuziastă a proprietarului de altădată în prezviune.

Aflat în mijlocul unui parc de o certă valoare dendrologică, locului de retragere construit între 1897-1898 și aparținând scriitorului până după primul război mondial, i-a fost dat să primească pe Titu Maiorescu, I.L. Caragiale, Emil Gârleanu, Mihail Dragomirescu, Garabet Ibrăileanu, I. Rădulescu-Pogoneanu, remarcabil universitar al vremii.

Muzeul este structurat în trei mari secțiuni: o primă secțiune reprezentând Evul Mediu, când Târgoviștea era ea însăși primul centru de cultură al țării, exercitând influențe în spațiul larg românesc; o a doua, cea a poezilor redeșteptării naționale, iviți din pământurile ei ca un ecou firesc și cea de-a treia a scriitorilor născuți fie sub zarea ei, fie aduși de viață, pentru o clipă sau pentru eternitate, prin aceste locuri în fața cărora, scrisul nu a putut să nu intre în rezonanță și să nu vibreze îndelung.



În spatele curții, dincolo de lazul Morilor, se zărește ca un cuib de șoimi, Mănăstirea Dealu.

Întâia mare realizare literară târgovișteană „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”, constituie o redactare românească a literaturii parenetice de tip bizantin, contemporană Renașterii, ce poate sta alături de „Principele” lui Machiavelli. Manuscrisul original al „Vieții Sfântului Nifon” al lui Gavril Protul a fost dat spre păstrare bibliotecii Mitropoliei din Târgoviște. Dincolo de aspectul religios, transpar aici tente ale începuturilor istoriografiei românești. Impulsurilor umaniste de tip renescentist, cărora li se datoresc portretizările lui Neagoe Basarab și ale familiei sale în cadrul iconografiei epocii, li se datoresc și elementele de biografie ale voievozului, de istoriografie deci, dovadă a complexității fenomenului cultural al epocii.

Petru Cercel dăruiește literaturii române o singură poezie și orgoliul unui voievod-poet, al unui voievod-cărturar pe scaunul Basarabilor.

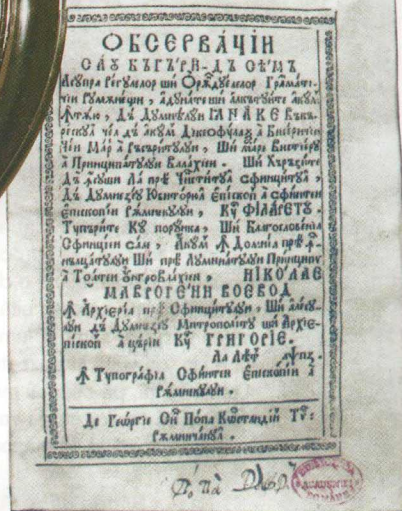
Sub amintirea genei de lumină a Mănăstirii Dealu panourile reînvie epoca lui Mihai Viteazul. La curtea sa, diplomații se dedicau exercițiului literar. Aici, la Târgoviște, scrie cronică astăzi pierdută Teodosie Rudeanu logofătul. Balthazar Walther realizează o versiune originală a acestei cronici - „Scurtă și adevărată descriere a faptelor săvârșite de Ioan Mihai, domnitorul Țării Românești, preastrălucit, preamăritul și preaviteazul...” (Görlitz 1599).

În fața Curții domnești de la Târgoviște, dându-i astfel strălucire literară, Balthazar Walther citește în latină două poezii, o epigramă (în sensul antic de dedicație pe un obiect de artă) la portretul voievozului și o elegie (în sensul derivat din cel antic de piesă lirică exprimând admirația și slava) „La aniversarea nașterii Domnului cel mai bun neam și de fire aleasă... vlăstarul domnesc, Petrașcu” (29 iunie, 1597). Spiritul umanismului renescentist irupea la Târgoviște,



Ienăchiță Văcărescu  
(1740-1797)

Observații sau Băgare de seamă asupra gramaticii românești, Rimnic, 1787



aceste exerciții literare latinești cultivând genurile literare ale Antichității.

Vistierul lui Mihai Viteazul, Stavrinus, scrie în limba greacă, în cetatea Bistriței, poemul „Vitejiile prea piosului și prea viteazului Mihai Voievod” (Veneția, 1785).

Fruntea sa se va întoarce la Mănăstirea Dealu întovărașită la scurtă vreme de poemul lui Stavrinus, ca o superbă aureolă de martir.

De la Mănăstirea Dealu, Matei al Mirelor va duce această lucrare spre tipărire lui Panos Papanos. Tipărită la Veneția, cartea a fost reeditată continuu timp de mai multe secole.

Matei al Mirelor transformă Mănăstirea Dealu într-un puternic centru de copisti și miniaturisti, ca de altfel și mitropolitul Luca la Târgoviște. În această atmosferă de efervescentă culturală, Matei al Mirelor scrie „Istoria celor petrecute

în Țara Românească de la Șerban Vodă care domnește și acum” și „Sfaturi către liiaș”. Acestea constituie singurele izvoare ale istoriei Țării Românești între anii 1602-1618.

În vremea lui Matei Basarab își fac apariția primele exerciții de poezie cultă, inspirate din literatura populară. Acestea pot fi puse în legătură cu existența la Târgoviște a cunoscutei „Schola greca e latina”, unde se învățau printre altele și noțiuni de versificație.

Primul stihuitor cult este Udriște Năsturel, urmat de Daniel Andrean Panonianul. În afara operelor sale de traducător și protector al tiparului, lui Udriște Năsturel îi revine meritul de a fi primul valah, care rostește un elogiu limbii latine.

Tradiția versurilor de stemă este continuată la Târgoviște, în vremea lui Constantin Brâncoveanu, de către Radu Greceanu, Șerban Greceanu, Antim Ivireanu, Gh. Radovici.



Târgoviștea începe să joace în această perioadă un rol secundar față de București, astfel că marile realizări literare ale stolnicului Constantin Cantacuzino, Șerban și Radu Greceanu trebuie privite mai mult prin unghiul afirmării noului centru de cultură. Așa cum Curtea de Argeș cedase primul Târgoviștei și Târgoviștea va face la fel față de București, în fireasca dinamică a istoriei.

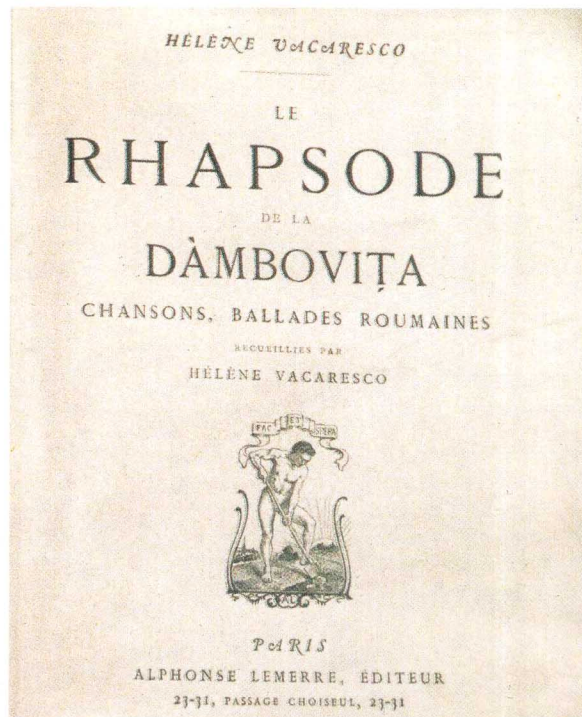
Văcăreștii și triumviratul romanticilor valahi anunță o altă „secțiune” a muzeului.

Poetul lenăchiță Văcărescu înscrie în genealogia sa pe grămăticul Stanislav Văcărescu, care, redactând în slavonă documente adaugă câteva cuvinte în care sună ceva din muzica aceluia „fortune labilis” al sensibilității lui Francois Villon și Jorge Manrique, pe Constantin Văcărescu, fratele tatălui său, autor al unei genealogii domnești, redactate tot în slavonă.

**Elena Văcărescu  
(1866-1947)**



**Biblioteca fam. Văcărescu**



**Elena Văcărescu - Rapsodul Dâmboviței**

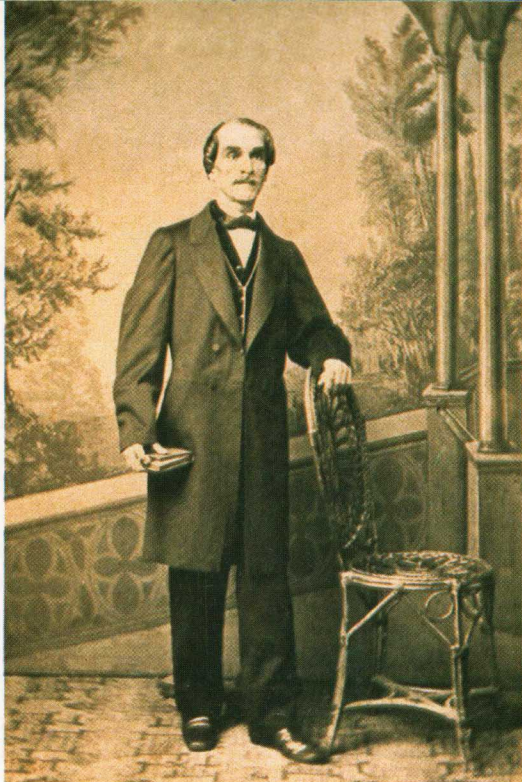


Minunatele versuri ale testamentului său „Las vouă moștenire / Creșterea limbei românești” capătă valențele unui imperativ care se îndreaptă nu numai spre florariile ce izbucnesc după el, ci și ale unui strigăt venit din adâncurile culturii noastre, al biruinței scrisului în limba română.

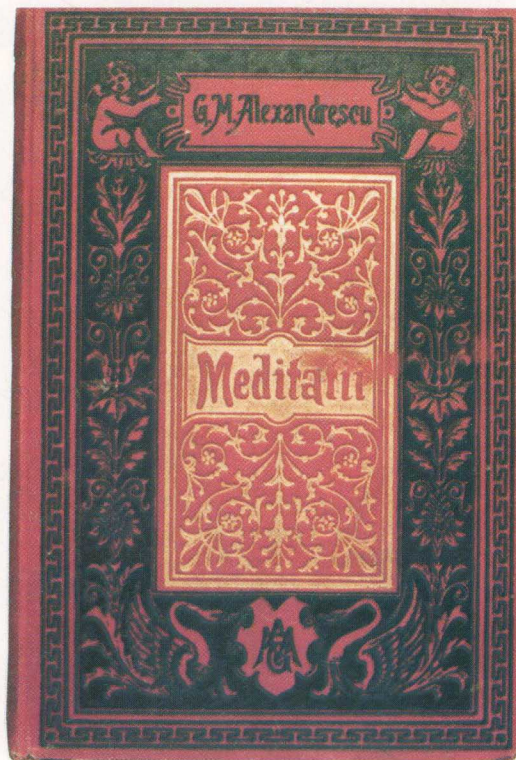
Muzeul acordă un loc de frunte lui Alecu și Nicolae Văcărescu, oprindu-se îndelung la lancu Văcărescu, fostul ispravnic de Dâmbovița. Elena Văcărescu a interpretat „sui generis” testamentul lui Ienăchiță, în sensul creșterii prestigiului românesc în lume. Ea a fost reprezentanta diplomatică a României la Liga Națiunilor, unde pleda în favoarea țării. Viața și sensibilitatea românească sunt prezente în lucrarea „*Le rhapsode de la Dâmbovița*” - o culegere de poezii populare românești scrisă în limba franceză, pentru care poeta a primit premiul Academiei Franceze. Ion Heliade Rădulescu este scriitorul căruia muzeul îi datorează un altar de venerație laică. Deși nu a trăit prea mult în Târgoviște, Heliade a luptat să facă din acest oraș - în conștiința națională - simbolul înălțării și gloriei românești.

El sprijină pe Vasile Cîrlova și pe Grigore Alexandrescu pentru a impune poeziei, ruinele târgoviștene. Ciclul cel mai important al liricii sale, ciclul patriotic (Cântarea dimineții, Poezia, O noapte pe ruinurile Târgoviștei, Fragment, În așteptarea lui 1848, Adio la patrie, Sfânta cetate, Armata română înaintea dumnezeului puterilor) poartă numele de „Târgoviștenele”. În „*Equilibru între antiteze*” numește „Marșul românesc” al lui Văcărescu și propune ca imn național „*Târgovișteana*”, după exemplul Marseillezei.

Vasile Cîrlova este slăvit cu mijloacele poeziei de Pantazi Ghica în „*O lacrimă pe mormântul lui Cîrlova*”.



**Grigore Alexandrescu**  
(1812 - 1885)



**Grigore Alexandrescu -**  
**Meditații - București - 1863**





**Fișierul  
cu lira lui  
Ion Heliade  
Rădulescu**

Există în muzeu informații asupra vieții și activității literare ale poetului Grigore Alexandrescu. Foarte aproape de locul unde se afla Biserica Lemnului, printre ai cărei cititori se numără și tatăl său, se află încă în ființă casa în care s-a născut poetul.

Alexandru Vlahuță, autorul „*României pitorești*” publica în ziarul „*Armonia*”, care apărea la Târgoviște. Poezia „*Dormi în pace*” este scrisă la moartea Matildei Greceanu, a cărei

piatră tombală se găsește pe teritoriul Curții domnești, lângă biserica Sf. Vineri. Alexandru Vlahuță a fost membru al societății culturale „*Progresul*” unde milita pentru a diminua statutul obscur de oraș de provincie al Târgoviștei.

Ion Ghica participa la seratele literare care aveau loc în casele Fuseștilor. Prin activitatea sa politică, prin bogata sa corespondență dorea să-și recâștige drepturile de combatant pentru unirea principatelor. Prin secțiunea de la Târgoviște Ion Ghica devine în 1891 membru al Ligii culturale.

Descendentă din familia fabulistului Grigore Alexandrescu, Smaranda Gheorghiu a scris povestiri inspirate din istoria orașului Târgoviște.

Marele dramaturg născut la Haimanale - județul Dâmbovița - Ion Luca Caragiale își regăsește, se pare, personajele teatrului său în viața politică și socială a Târgoviștei.

Se găsesc în muzeu dovezi asupra vieții și activității literare ale scriitorului I.C. Vissarion, cărți care vorbesc despre viața țaranului român.

Ne întoarcem, în sfârșit, în camera de lucru a lui I. Al. Brătescu Voinești, unde putem admira biblioteca scriitorului, formată din cărți de filozofie, știință, literatură. Este biroul unde Brătescu Voinești a scris povestiri pentru copii, printre care putem cita „*Privighetoarea*”, „*Moartea lui Castor*” și „*Puiul*”.

Și nu pot fi uitați nici cei care au continuat opera înaintașilor de ridicare a Târgoviștei pe culmile culturii românești: Ioan Ciorănescu, Ion Calboreanu, Iosif Dumitrescu-Pietrari, Vasile Florescu, Aurel Iordache, Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, George Tomozei și alți.

Muzeul scriitorilor dâmbovițeni prezintă cărți în ediții princeps, manuscrise, obiecte cu caracter memorial, mobilier de epocă, fotografii, artă plastică, care lasă impresia că cei care s-au legat prin creațiile lor literare pentru veșnicie de Târgoviște, sunt încă vii.



**Interiorul casei Smarandei Gheorghiu**



**Biroul scriitorului Ion Alexandru Brătescu Voinești**



## MATEI AL MIRELOR

### E DREPT SĂ SE ÎNALȚE ȘCOLI

Măria Ta, pă Ptolemeu ia pildă și deschide școli,  
În țara ta lumină și milă să măsoari,  
Neștiința naște rele, învârtește crime  
Călăuzește în hire fărădelegi mulțime;  
Fă binele acesta, prea luminate doamne,  
Viu numele-ți rămână, în veci să ți se-nsamne.  
Fă ca să cure apă, răcoare păste inimi  
Și curățește mintea atâtor dintre oameni;  
O, dăzvește soarele cel obrocit dă nori  
Înțelepciunea lumii astfelii s-o desfășori  
Sunt oamini ca vita care se uită-n gios  
N-au știrea cărții cu sâmbur luminos  
Și litera e vie, dă viață și trezește,  
Pă cei umili înalță, pă cei mai mici mărește,  
Cutez a zice că orbilor ea dă vedere  
Să-mbrățișeze spații și să măsoare stele.

*"Sfaturi către Alexandru Iliăș"*  
(1616-1618)



Din publicațiile scriitorului  
Ion Alexandru Brătescu Voinești

COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL  
„CURTEA DOMNEASCĂ”  
STR. JUSTIȚIEI 3 - 5  
0200 TÂRGOVIȘTE  
JUDEȚUL DÂMBOVIȚA  
TEL. 045/612.877

Editat GIDOMI IMPES S.R.L.  
Telefon: 688 44 72



Selecție culoare și tipar  
ARTPRINT - București